

Радіо Свобода

АД

АЕРОПОРТ

ДОНЕЦЬК

242

ІСТОРИЯ МУЖНОСТІ,
БРАТЕРСТВА
І САМОПОЖЕРТВИ

ФОТОГРАФІЇ СЕРГІЯ ЛОЙКА

СЕРГІЙ
ЛОЙКА

**Унікальні аудіо-
і відеоматеріали**

КІЇВ
ІМЕНЕМ
НАРОДУ
ДОСВІТА

АД

АЕРОПОРТ

ДОНЕЦЬК

242

ІСТОРІЯ МУЖНОСТІ,
БРАТЕРСТВА
І САМОПОЖЕРТВИ

ФОТОГРАФІЇ СЕРГІЯ ЛОЙКА

ХАРКІВ **КЛУБ**
2016 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 94(477)
ББК 63.3(4УКР)6
А28

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Над книжкою працювали:

*Андрій Дубчак, Артем Рибаків, Аліна Швидко, Богдана Костюк, Влад Яцків,
Галина Терещук, Дар'я Бунякіна, Жанна Безп'ятчук, Євгенія Назарова, Євген Насадюк,
Ірина Бреза, Ірина Стельмах, Марія Сабова, Михайло Штекель, Олег Інзик,
Олена Герасим'юк, Олена Гурмач, Олена Ремовська, Олена Поляковська,
Яна Борщ, Ярослава Трегубова, Юлія Чеп'юк*

Автор проекту та укладач книжки *Ірина Штогрін*

Організаційна підтримка: *Інна Кузнецова, Оксана Точаненко, Мар'яна Драч*

У оформленні обкладинки використано фотографію *Шаміля Жуматова*
(агентство *Reuters / Pixstream*)

Кольорові фото *Сергія Лойка*

Інфографіку на передній форзац розроблено і надано
Інформаційним агентством «Слово і Діло»

Карти на задній форзац надано за узгодженням з УКМЦ

Дизайнер обкладинки *Юлія Сорудейкіна*

ISBN 978-617-12-0203-0 (PDF)

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»,
видання українською мовою, 2016
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»,
художнє оформлення, 2016

ПЕРЕДМОВА

Аеропорт був буфером між двома світами.
«Кока», боєць 79-ї аеромобільної бригади

Слово від себе

Коли наприкінці 2013 року мій колега Андрій Дубчак, повернувшись після стріму з Майдану, сів за комп'ютер і накреативив аватарку для Facebook, на якій перстень із написом «Україна» повис у мороці над толкінівською битвою з армією Мордора, майбутнє дало про себе знати.

Нам не хотілося вірити у зле, і ми напосілися на Дубчака — мовляв, не множ песимізм, а краще начакловуй світлі перспективи. Андрій нас не послухав і, щоб ми швидше втрачали ілюзії, зробив інсталяцію з протигазу та колючого дроту у себе на столі. Вочевидь, побувавши 1 грудня на вершечку енергетичного вихору Майдану, знімаючи море людей камерою GoPro з маківки «йолки» (це відео поширили світові агенції), Дубчак відчув щось більше, ніж могли тоді передбачити ми.

Може, вулицю Інститутську, на якій він уперше побачив убитих людей, може, беззахисність Небесної Сотні з її дерев'яними щитами та пластиковими касками, може, холодний асфальт під колінами затиснутих у кільце комісарами «русской весны» харківських та донецьких активістів Євромайдану, а може, й «зелених чоловічків», відтиснутий Крим і підпалений зсередини Донбас.

Але коли через рік, у грудні 2014-го, Андрій змінив картинку, додавши туди вежу Донецького аеропорту, всі вже розуміли, де саме та толкінівська «Чорна брама, що розділяє світи».

Скриншот обкладинки facebook-сторінки Андрія Дубчака, зроблений у грудні 2014 року

Ми відчуваємо майбутнє. Воно промовляє до нас зі сторінок написаних книг, стукає з того боку комп'ютерних моніторів, засилає образи й слова з широкоформатних кіноблокбастерів. Водночас ми самі постійно форматуємо його. Ми змінюємо майбутнє нашими діями, засіваємо те, що ще не стало реальністю, нашими ідеями й фантазіями.

Тож чи варто дивуватися, що уся атмосфера ДАП: його коридори, його небезпека, що чатує за кожною стіною, і зверху, і знизу, його невтишний бій, його неможливість зробити крок назад, його морок і світло, стали такими собі перенесеними у життя Counter-Strike чи тими іншими «стрілялками», якими так полюбляють бавитися хлопчики віком 10+.

У Донецькому аеропорту все стало реальністю: зброя грілася в руках, танк стріляв прямою наводкою, і осколки мін таранили бронезилети, і поранення горіли бодем, і смерть забирала назовсім того, кого щойно торкався рукавом.

От тільки затятість захисників виявилася якоюсь незбагненою, якоюсь нелогічною і для багатьох неочікуваною. Тому й з'явилося слово «кіборг». Бо як іще назвати тих, хто без сну і їжі, у цілковитому оточенні й удень і вночі боронить те, що, здається, вже жодної цінності ні для кого не становить?!

Ця «безцінна цінність» Донецького аеропорту, як видається, тільки у тому і полягала, що саме це місце раптом захотіли захищати. І то так захотіли, ніби вся Україна, з її синім небом та золотими полями, з її дітьми та дівчатами, з її матерями, що чекають і вірять, стояла за аеропортом і дивилася з надією на тих кіборгів, мов на останніх своїх захисників.

Так чомусь сталося. А може, так мало статися?!

Уся гіркота анексії Криму, уся безкарність «зелених чоловічків», усі «відтиснуті» військові частини, літаки й кораблі, уся нахабність і демонстративна жорстокість «русской весны», уся заблокована «мирним населенням» військова техніка, усі інформаційні бомби про «розп'ятого хлопчика», уся зрада і боягузтво, уся ця добре спланована тотальна навала раптом, як казав Гегель, «перейшла у своє інше» — у затятий спротив.

Дія викликала протидію. Місце цієї протидії могло бути будь-де. Але історія вибрала для себе нещодавно оновлений Міжнародний аеропорт «Донецьк» імені Сергія Прокоф'єва.

Попередження для читачів

Ця книга, як і сотні інших книг та фільмів, які розповідатимуть про 242 дні боїв в АДУ (аеропорту «Донецьк»), ніколи не принесе заспокоєння чи насолоди. Читати, слухати й дивитися про аеропорт — боляче.

«Таке життя», — як писав Курт Воннегут у своїй «Бойні номер п'ять». Так уже влаштований світ, що посеред мороку і смороду безглузких масових убивств, які назвали «війною», у критичні моменти завжди з'являються ті, хто рятує інших, часто ціною власного життя й страждань, здебільшого навіть не усвідомлюючи до кінця, чому вони це роблять.

І навіть розпитувати про це — справа не з легких. Не завжди ті, хто «пройшов крізь вогонь», хочуть і можуть говорити. Пережите тримає їх у напру-

---

женні, приходять у снах голосами загиблих товаришів, знову й знову стріляє танками і пробиває захист снайперськими кулями. А той, хто запитує, мимохідь приміряє на себе почуте й просто не уявляє, що робив би сам, якби там був.

Оборонці Донецького аеропорту теж цього не уявляли, але йшли туди. Ішли тому, що цей шмат бетону, ця стандартна металево-гіпсокартонна конструкція перетворилася для них на толкінівську «Чорну браму», а ця точка на карті стала місцем їхньої індивідуальної війни, місцем битви з Мордором за перстень володаря світу, на якому вибито «Україна». Конструкція не витримала, перстень розплавився, Україна залишилася.

З огляду на це зібрані у книзі розповіді захисників Донецького аеропорту — усе опубліковане про оборону ДАП і те, що буде писатися, — можуть стати поштовхом для самовизначення: усе одно вам чи ні, за якими правилами жити, чи потрібні вам свобода і справедливість і чи справді країна, яку ви вважаєте своєю, вартує того, щоб за неї так боротися.

Короткий опис подій

Початок оборонної епопеї поклала відмова 3-го полку спеціального призначення ЗСУ виконати ультиматум бойовиків і без бою покинути Донецький аеропорт.

Спецпризначенці прибули в аеропорт ще у квітні 2014 року. Вони просто перебували на території, щоб тримати під контролем стратегічний об'єкт, оскільки під час так званої «Русской весны» сепаратисти вивисили на терміналі прапор угруповання «ДНР». Проте аеропорт і далі працював у штатному режимі.

Українські військові, щоб не лякати цивільних, за наказом розмістилися в ангарі й не заходили у термінали. Пізніше, за їхніми словами, вони охороняли завезені туди бюлетені. Центральна влада ще сподівалася, що Донецьк візьме участь у дострокових президентських виборах.

У ніч з 25 на 26 травня бойовики зайняли підходи до аеропорту й проникли у новий термінал. Вони запропонували українському спецпідрозділу «постріляти у повітря» і через визначений час без втрат покинути об'єкт. Українські військові у відповідь зайняли оборону й викликали підмогу.

Перший постріл 26 травня зробив український спецпризначенець. Він побачив на даху нового терміналу бойовика, який цілився з ПЗРК (переносного зенітно-ракетного комплексу) «Ігла» у літак, що пролітав на малій висоті над аеропортом. Розповідь про це з перших уст є у книзі.

Бійці 3-го полку Кіровоградського спецназу організували у Донецькому аеропорту вогневі позиції й відпрацювали тактичні прийоми оборони об'єкта, який не мав особливих укріплень, підземних бункерів та ходів. Новий термінал ДАП, як і більшість сучасних споруд, складався переважно з металевих конструкцій, скла й гіпсокартону.

Особлива роль в організації захисту й утримання аеропорту «Донецьк», за словами безпосередніх учасників оборони ДАП, належить полковнику Олександру Трепаку (позивний «Редут»). Трепак не лише організував оборону приміщень ДАП, а й створив систему роботи артилерії, так звану карусель, за якою «арта працювала» по дальній, середній і ближній зонах,

---

допомагаючи зупиняти атаки бойовиків. Бійців спеціально вчили таким чином коригувати вогонь.

Багато нестандартних ефективних рішень, які рятували життя й стримували супротивника, належать старшому лейтенанту Євгену Подолянчуку з позивним «Скаут», командирю групи, вихованцю Пласту, відміннику факультету розвідки Академії сухопутних військ.

Двадцятирхохрічний Євген Подолянчук загинув 14 вересня 2014 року, захищаючи Донецький аеропорт. «На ньому все трималося. Він усе придумував і організовував. Він усіх заряджав і підтримував», — кажуть про Подолянчука його бойові товариші.

Євген Подолянчук на позиції у ДАП. Кадр із фільму «Ніхто, крім нас»

Кіровоградські спецпризначенці утримували ДАП, фактично перебуваючи в облозі. З ними була ще рота 93-ї бригади. За три місяці боїв оборонці аеропорту виснажилися, мали убитих і поранених. У вересні на підмогу прорвалися бійці «Правого сектору». А коли полковник «Редут» отримав поранення і був евакуйований, на оборону Донецького аеропорту з жовтня 2014 заступили десантників.

Усю відповідальність за організацію оборони ДАП узяв на себе Максим Миргородський (позивний «Майк»), тоді майор ВСУ, командир 1-го батальйону 79-ї аеромобільної бригади.

Ті, хто воював разом із «Майком», дають йому найвищу оцінку. За розповідями бійців, командирські й людські якості Максима Миргородського стали одним зі своєрідних магнітів, які заохочували добровольців іти в аеропорт.

Запит на командира, якому можна довіряти, у Донецькому аеропорту був реалізований. І не тільки «Майк» чи «Маршал», якому належить першість в організації ефективної інформаційної кампанії з формування впевненості, що «Україну є кому захищати», а й багато інших людей проявили себе талановитими командирами.

Дехто з них мав за плечима війну в Афганістані, участь у миротворчих операціях, військову освіту, а деякі проявили командирські здібності, не пройшовши до цього навіть строкову службу.

До цього додалася і потужна підтримка суспільства, і волонтерська допомога у вигляді спеціального обладнання, і постійна увага ЗМІ, і «стратегічна зброя» — дитячі малюнки та листи. Захисники Донецького аеропорту мали ті малюнки за талісмани, носили їх за бронешилетами, розвішували на стінах, запихали під броню танків та БТР. Бійці кажуть, що дитячі листи підтримували їхній дух у найважчих ситуаціях.

У подальшому військовослужбовці ЗСУ і бійці українських добровольчих батальйонів ішли захищати ДАП не за наказом, а добровільно. У розповідях учасників оборони часто зустрічається фраза: «Я хотів потрапити в аеропорт».

І це при тому, що не лише перебування у ДАП, а й сама дорога до нього були смертельно небезпечними. Особливості проходу конвоїв, що під обстрілами доставляли у термінали на ротацію бійців, боекомплект, воду та харчі, а назад забирали поранених та убитих, детально описані захисниками аеропорту як надзвичайно вражаючі епізоди.

З кінця серпня 2014 року бойовики почали використовувати проти захисників ДАП системи залпового вогню «град», «ураган», артилерію й танки.

Активізацію атак на ДАП з початком осені експерти пізніше пов'язали з підготовкою до підписання 5 вересня Мінського протоколу і 19 вересня — Мінського меморандуму, що зафіксували досягнуті у столиці Білорусі домовленості про врегулювання конфлікту на сході України. Відповідно до них мало відбутися негайне припинення вогню, а також відведення важкого озброєння від узгодженої лінії розмежування. Ця лінія встановлювалася по тих позиціях, які займала кожна зі сторін станом на 19 вересня.

Захисники Донецького аеропорту, попри постійні атаки супротивника, на той час утримували летовище, а це означало, що лінія розмежування щонайменше мала б проходити територією ДАП або ж околицями Донецька. Саме звідти, на 15 км в обидва боки, згідно з домовленостями, треба було відводити важке озброєння.

Між тим Донецький аеропорт у Мінських домовленостях не згадується, але до Меморандуму додано таблицю географічних координат населених пунктів на лінії зіткнення та карту відведення озброєння. Саме на ці додатки посилаються ті, хто звинуватив Петра Порошенка у тому, що він «здав ДАП у Мінську».

Натомість президент Порошенко уже з жовтня починає активно згадувати захисників Донецького аеропорту у своїх виступах, зустрічається з кіборгами і навіть телефонує їм у термінал. За його словами, у ДАП захищають «всю Україну», адже якщо здати аеропорт «Донецьк», то «ворог буде в Борисполі чи у Львові». Президент каже, що слово «кіборг» стало «символом незламності українського духу, того, як українці вміють воювати».

Водночас ситуація в районі Донецького аеропорту, попри оголошене перемир'я, дедалі ускладнюється. Колишній керівник зовнішньої розвідки України генерал Микола Маломуж в ефірі Радіо Свобода заявляє, що у жовтні до ДАП бойовики

«підтягнули систему “Тюльпан” із боєзарядами до 130 кг, що використовуються для нанесення ударів по бліндажах та укріплених спорудах». Маломуж стверджує, що це російське озброєння, оскільки українська армія «тюльпанів» не має.

Настає час, коли навіть просто перебувати на території Донецького аеропорту — випробування не для слабких духом, не те що тримати оборону й відбивати атаки.

Попри це, бійці знаходять іще сили для жартів, іронізують щодо побутових умов та страшилок російської пропаганди.

Про одну з тез інформаційної війни, що примусила ненавидіти українців, а саме щодо «переслідувань російськомовних», активіст Майдану, доброволець ДАП, а пізніше капітан-лейтенант ВМС Максим Музика сказав: «Мені завжди хотілося висловитися про “ущемлення росіян”. Так ось, пліч-о-пліч зі мною, російськомовним патріотом, воюють у Донецькому аеропорту хлопець із Ростова і колишній офіцер Псковської дивізії. По рації переговори ведуться у 99 % випадків на “армійському діалекті” російської мови із застосуванням відповідної лексики».

Журналісти Радіо Свобода спільно з колегами із веб-порталу «Слово і Діло» склали перелік підрозділів, бійці яких захищали Донецький аеропорт і позначили на мапі аеропорту ключові дати оборонної епопеї.

За рахунок того що в умовах щоденних тривалих боїв у самому ДАП і на прилеглих територіях спільно тримали оборону та взаємодіяли представники різних військових підрозділів і родів військ, бійці ДУК «Правий сектор» та інших добровольчих батальйонів, виникла принципово нова спільнота захисників України. По-суті, під час оборони Донецького аеропорту сформувався кістяк нової народної армії України.

Вежа Донецького аеропорту стала впізнаваною, її зображення активно поширювали у соціальних мережах як символ затьятої боротьби. І на момент, коли через щоденні обстріли з танків 13 січня 2015 року вежа ДАП упала, вона вже стала мемом і жила своїм віртуальним життям.

Тож із кінця травня 2014 року проросійські бойовики та сепаратисти весь час атакували аеропорт, але українські бійці тримали оборону навіть після того, як ДАП повністю втратив стратегічне значення.

Кіборги вийшли з терміналу аж наприкінці січня 2015 року, коли бойовики підірвали колони й обвалили перекриття поверхів, а операція із деблокування зазнала невдачі. У ніч на 21 січня частина оборонців ДАП під прикриттям туману пішки покинула аеропорт, а частина залишилася з пораненими, і всі вони потрапили у полон.

Хто атакував Донецький аеропорт

Серед тих, хто атакував захисників аеропорту «Донецьк», були як так звані ополченці-сепаратисти — місцеві жителі та перебіжчики-силовики, які підтримали ідею відділення Донбасу від України, так і приїжджі бойовики — громадяни Росії та інших країн, які приїхали повоювати, а також кадирівці й «відпусники» російських військових підрозділів.

Захисники Донецького аеропорту називали своїх супротивників «орками», «зомбі» або «сепарами», а ті їх — «укропами», «майданутими» й «украми».

Захисник Донецького аеропорту Тарас із позивним «Вальтер» так змалював у розповіді Радіо Свобода свого ворога: «Ворогом у першу чергу є верхівка влади у Кремлі. А маріонетки на Донбасі — це люди, які не мають ні Батьківщини, ні державності, ні прапора. Люди, які народилися хай ще за Радянського Союзу, але в Україні. Люди, які жили в Україні, але ніколи її не любили, не поважали. А коли їм пообіцяли краще майбутнє, вони відразу зрадили. Серед цих людей є навіть дуже багато молодих хлопців, які у свій час проходили строкову службу в українській армії, у Збройних силах України, складали присягу — і вони її зрадили, оце найбільша біда».

У свою чергу прихильники сепаратизму, які брали участь у боях за Донецький аеропорт, теж називають українських бійців «зрадниками, бо зрадили нашу спільну велику країну — Радянський Союз і продалися олігархам та американцям».

Шахіда Якуб, журналіст «Настоящего времени» — спільного проекту Голосу Америки та Радіо Свобода, — працюючи над документальним фільмом про останні дні оборони Донецького аеропорту («Аеропорт Донецк»), записала кількох сепаратистів та бойовиків.

Один із них, формально громадянин України, житель Донеччини, колишній афганець, учасник операції з захоплення Слов'янська з позивним «Душман», так пояснює свою участь у боях: «Людина дає присягу одну — батьківщині. Я її дав — Радянському Союзу. Земля у нас одна, я не міг її ділити. Ну, так і вийшло. Я знаходжусь на своїй батьківщині — на Донбасі».

«Душман» каже, що спочатку воював у Слов'янську, а потім став інструктором, погодившись на пропозицію командира батальйону «Восток» Ходаковського:

«Двадцять п'ятого травня 2014 був виїзд батальйону "Восток" з площі Леніна. Я з Ходаковським зустрівся. Операція мала бути блискавичною, за даними, все мало складатися добре. В аеропорту стояв кіровоградський спецназ, і ми мали їм поставити ультиматум, щоб вони пішли. Ніхто не думав, що восьмимільярдний проект буде настільки знищений», — розповів сепаратист.

За його словами, «вночі в аеропорт пішла група російських добровольців — група «Іскра», група Чеченської республіки і наша слов'янська група. Групи були підготовлені, але у нас не вистачало протиповітряного озброєння. Єдине, що з важкого було, — це АГС-17 (станковий автоматичний гранатомет. — Ред.) і два боєкомплекти до нього. Нам відкрили карткою пожежний вхід».

«Душман» пояснює, що усі були впевнені, що ворог «подивиться на нашу силу й покине територію аеропорту», але сталося інше. Він каже, що, перебуваючи на даху, побачив вертольоти і літаки й скомандував усім спускатися вниз. «Нас почали обстрілювати, але ховатися в аеропорту було ніде, бо там "глухих" приміщень майже немає, а відходити у поле було б просто самогубством».

Коли до шостої вечора уже були поранені та убиті, то, за словами «Душмана», вирішили підігнати «КамАЗи» й виїжджати з аеропорту. В один «КамАЗ» повантажили поранених і сіли самі, а в інший завантажилася група «Іскра».

«Я йому казав не садити людей в одну машину. Це були добровольці з Російської Федерації, хороші хлопці. Їхній “КамАЗ” був обстріляний з гранатометів і стрілецької зброї, повністю вся група загинула. З урахуванням того, що розстріляли два “КамАЗи”, десь біля 50 людей загинули», — стверджує «Душман».

Серед тих, кого записала Шахіда Якуб, є й громадянин Росії Арсеній Павлов із позивним «Моторола», внесений у перелік осіб, яким заборонено в'їжджати на територію Євросоюзу.

«Моторола» розповів, що приїхав до України «защитять русских», бо на Майдані — «фашисти», а у нього ще «після Осетії й після деяких чеченських подій, коли там ловили українців у Чечні, негатив був до України». Про себе «Моторола» каже, що був військовим, «чотири з половиною роки прослужив у російській армії, з них три роки у морській піхоті й рік та сім місяців у спецназі ГРУ».

Зі слів «Мотороли», «його люди зі “Спарти”, люди Гіви у взаємодії з людьми “Сомалі”, “Пятнашки” й Російської православної армії могли за тиждень зачистити аеропорт повністю», але завадили Мінські домовленості.

«Вони просто жили там, поки нам не дали наказ взяти їх штурмом», — каже він про захисників Донецького аеропорту.

Ватажок бойовиків каже, що «українські й російські ЗМІ роздули з цього таку епопею, прямо “куликовську битву” зробили, а насправді ми просто виконали завдання — взяли під контроль будівлю».

«Моторола» наголошує, що кіборги утримували невелику частинку терміналу, і, якби йому дозволили, він «прямо там би їх спалив». Але при цьому бойовик заперечує, що його люди використали газ проти захисників ДАП і в свою чергу перекладає відповідальність за хімічну атаку на український Генштаб.

«Ну звідки у нас газ? Який? Пропан-бутан? Це їхнє керівництво не пожаліло їх. Спочатку використало проти них “гради”, “урагани”, загнало їх у кут, а потім хотіло їх знищити як свідків. Тож вони використали газ. Вони їх там весь час методично знищували», — каже бойовик.

Так само «Моторола» заперечує, що убивав полонених, зокрема захисника ДАП колишнього миротворця ООН Ігоря Брановицького.

«Я полонених не розстрілюю. Це не моє завдання. Прийде час, прийдуть люди, які їх розстріляють. Я навіть не знаю, про кого ви говорите. Для мене вони були всі один на одного схожі», — стверджує Арсеній Павлов.

Попри це моніторингова група Amnesty International повідомляє, що має інформацію про свідків, які бачили, як Павлов убив полоненого кіборга Брановицького.

Ідеться про це й у кількох спогадах бійців, надрукованих у цій книжці.

Як збирали матеріали для книги

Радіо Свобода почало висвітлювати події у Донецькому аеропорту ще задовго до того, як стало зрозумілим, що саме цьому місцю випала чи не ключова роль у знищенні міфу про неспроможність українців захищатися.

За великим рахунком, робота над документальною книгою про оборону Донецького аеропорту розпочалася з того моменту, як ця точка на карті України стала гарячою.

Новини, фотографії, відео, коментарі, повідомлення у соціальних мережах — усе, що проливало світло на протистояння між проросійськими бойовиками, сепаратистами й українськими силовиками, ми публікували на сайті української редакції Радіо Свобода, висвітлювали у радіопрограмах та телепроектах.

Журналісти Радіо Свобода спочатку почали записувати розповіді волонтерів, які допомагали захисникам аеропорту, а пізніше, коли це стало можливим, і самих кіборгів.

Спеціально для книги розповіді захисників летовища почали збирати з травня 2015 року. Тоді багато бійців дозволяли називати тільки свій позивний або ім'я. У багатьох із них ще не загоїлись рани, душевний біль не давав говорити, хтось із їхніх товаришів був у полоні, про когось не знали, де він — серед живих чи серед мертвих.

Журналісти й кореспонденти Радіо Свобода шукали контакти захисників Донецького аеропорту, йшли до них у госпіталі, їздили у військові частини й на полігони, напрошувалися у гості, зустрічалися у парках та запрошували бійців до студії.

Усіх ми просили назватися, повідомити, коли й у складі якого підрозділу були у ДАП, відновити хронологію подій і дати оцінку тому, що відбулося.

За час підготовки книги Радіо Свобода направило десятки інформаційних запитів до різних структур, щоб отримати потрібну інформацію чи дозвіл на інтерв'ю. Неодноразово ми зверталися до Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних сил України.

Також ми отримали узагальнюючу інформацію про участь ДУК «Правий сектор» в обороні аеропорту.

Як повідомила член Проводу руху «Правий сектор» Олена Білозерська, «орієнтовно 10 вересня на територію аеропорту зайшла група розвідки на чолі з командиром 2-ї штурмової роти ДУК ПС «Барсом». Група відбула першу ротачію й 17 вересня повернулася на базу».

Перша ротачія ДУК ПС на чолі з «Барсом» повернулася з ДАП на базу. 17 вересня 2014 року

Після них на оборону ДАП заступили бійці 5-го окремого батальйону і перебували там постійно на ротацийній основі до листопада. Тоді керівництво ДУК ПС вирішило вивести своїх бійців з терміналів і зосередитися на утриманні селищ Піски, Водяне та відвойованого Опитного.

«Усе, що ми могли зробити — утримати аеропорт, допомогти військовим його укріпити, — ми зробили. Зараз аеропортом будуть опікуватися тільки Збройні сили України», — сказав 12 листопада 2014 року комбат «Чорний».

Загалом в обороні безпосередньо Донецького аеропорту взяли участь 120 бійців ДУК ПС. Ще були ті, хто прикривав аеропорт з Пісків, але не були у самому ДАП.

Найбільше відзначились групи «Барса» й «Опера», але, за словами Олени Білозерської, ДУК ПС «вшановує усіх учасників оборони».

Представники інших підрозділів ЗСУ, які були в аеропорту, підтверджують сміливість, рішучість та активність бійців «Правого сектору».

Ось, наприклад, як розповідає про героїзм бійця ПС «Каспера» військовослужбовець із позивним «Фрол»: «Усе здригається щохвилини. Як чуєш звук міномета, то долетить через 5—7 секунд, і буде вибух. А від танків тільки спалах і розриває все. Біля нас розірвався снаряд. “Каспер” знайшов мене у диму і на ношах відтягнув у безпечне місце. Він мені життя врятував, а сам загинув через дві години від осколка міни. А в нього діти!»

Окрім «Каспера», з бійців ДУК ПС загинули ще 19-річний студент факультету філології Київського університету імені Шевченка — Святослав Горбенко із позивним «Скельд» і 18-річний сумчанин — Сергій Табала із позивним «Север».

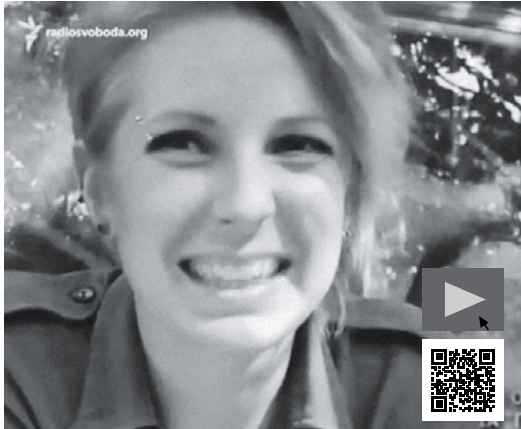

Добровольці «Правого сектору» 18-річний Сергій Табала, позивний «Север». Загинув. 19-річний студент КНУ імені Тараса Шевченка Святослав Горбенко, позивний «Скельд». Загинув

Ще четверо бійців ДУК, «Сева», «Морпех», «Хруст» і «Сифон», загинули у боях на території, що прилягає до Донецького аеропорту, а троє — «Чорний», «Двадцять четвертий» і «Дальнобій» — у селищі Піски.

Медичну службу ДУК ПС «Госпітальєри» практично з нуля створила активістка Майдану медик-волонтер 19-річна Яна Зінкевич. Спочатку вона фактично самотужки займалася наданням невідкладної допомоги й евакуацією поранених з Донецького аеропорту.

Яна Зінкевич

За даними «Госпітальєрів», за час участі ДУК ПС в обороні ДАП з середини вересня 2014-го до кінця січня 2015-го поранення отримали 55 бійців ПС і 10 зазнали контузії. Точно відомо, що 17 з них були поранені безпосередньо у терміналах.

Командир ДУК Андрій Стемпіцький (позивний «Летун») вважає, що бійці Добровольчого українського корпусу «надихали інших своєю сміливістю, не будучи офіційним підрозділом, і вписали героїчні сторінки в історію оборони Донецького аеропорту, показали

приклад незламності, високої мотивації й готовності воювати у найскладніших умовах».

За версією «Барса», захисників ДАП «почали називати кіборгами після бою, коли бійцям ПС на посту «Єнот» у старому терміналі разом з іншими захисниками вдалося відбити атаку омського спецназу».

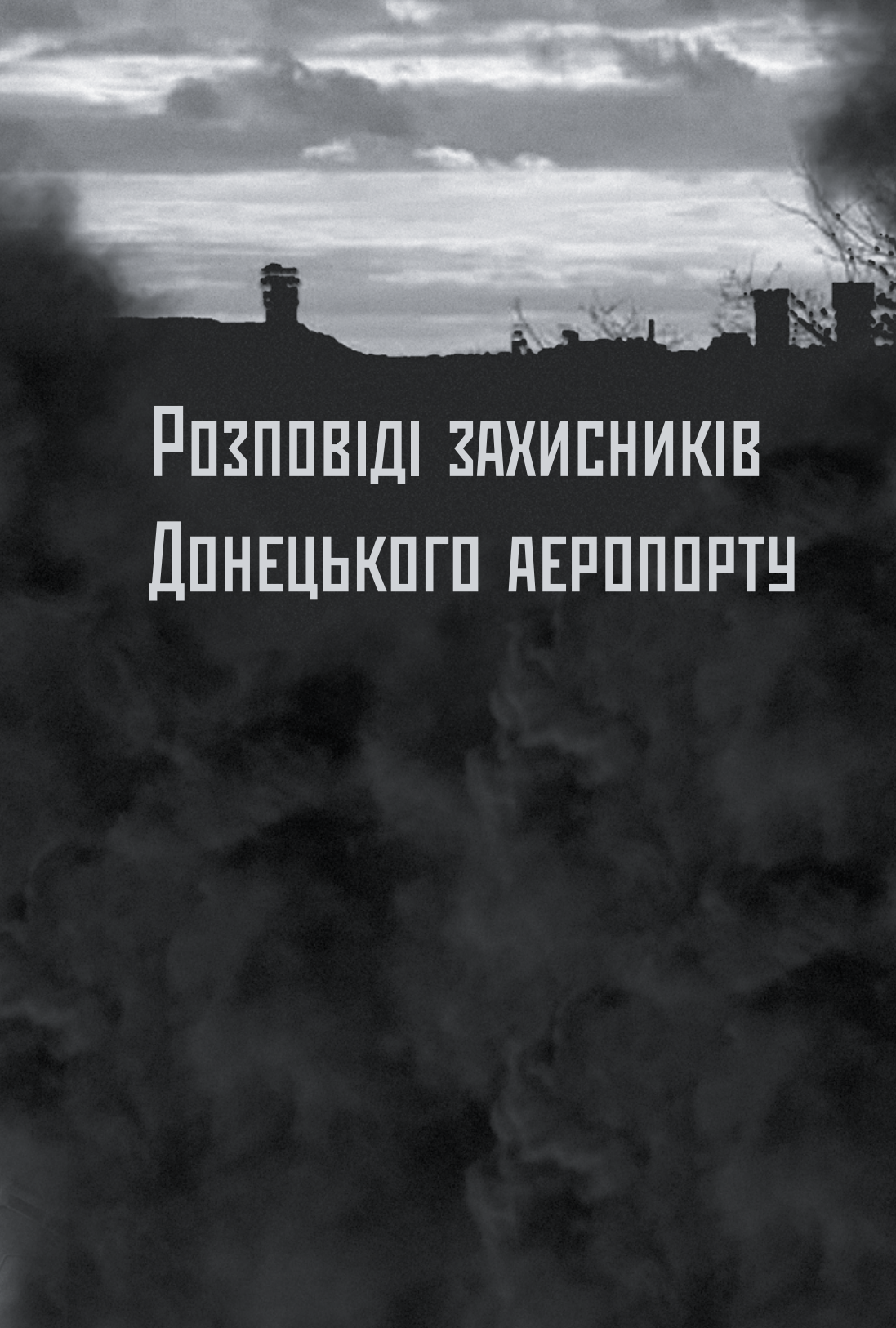
Розповіді учасників боїв за аеропорт «Донецьк» згруповано у розділи, що відповідають періодам оборони ДАП. У окремий розділ винесені інтерв'ю з людьми, які не лише презентують певні умовні групи учасників подій (боєць, генерал, капелан, волонтер, журналіст, доброволець-майданівець), а й дають узагальнюючі характеристики оборони Донецького аеропорту.

Деякі думки цих учасників подій збігаються із висновками військових експертів та безпекових аналітиків України, Росії, США та Канади, що містяться у розділі «Коментарі».

Уже з перших інтерв'ю стало очевидно, що розповіді людей про те, що вони бачили на власні очі, відчували на дотик, пережили психологічно й фізично, попри свою «об'єктивну суб'єктивність», мають велике значення для розуміння подій. Деталі з оповіді одного учасника доповнюють лаконічну розповідь іншого, суха інформаційна канва обростає візерунками емоцій, збіги підштовхують висновки, і врешті з'являються відповіді на ключові запитання: що і чому захищали кіборги у ДАП усі 242 дні.

**Розповіді захисників
Донецького аеропорту**

КВІТЕНЬ—СЕРПЕНЬ

«СЕПАРАТИСТИ ПРИКРИВАЛИСЯ ЦИВІЛЬНИМИ І НАМ НЕ ДОЗВОЛЯЛИ СТРІЛЯТИ», — СПЕЦПРИЗНАЧЕНЕЦЬ

Олександр, боєць 3-го полку спеціального призначення ЗСУ, тримав оборону Донецького аеропорту п'ять місяців: з квітня до вересня 2014 року. Він розповідає, як охорона аеропорту впустила бойовиків, як сепаратисти вмовляли здати летовище без бою, а також про подолання психологічного бар'єру першого бою, подвиг водіїв підрозділу і вбивчий вплив російської пропаганди:

— Шостого квітня ми були на казарменому положенні. Увечері нам сказали збиратися, видали боєприпаси, зброю, необхідні речі. Ми повантажилися на

Новий термінал Донецького аеропорту під час проведення Євро-2012

«Урали» і поїхали до Кривого Рогу. Там сіли на літак, пам'ятаю його бортовий номер — 413-й. Потім його збили у Луганському аеропорту.

Ми не знали, куди летимо, доки не прочитали через ілюмінатори слово «Донецьк» на аеропорту. Коли ми увійшли, нас одразу розмістили, але у новий термінал не пустили: мовляв, там люди.

Наступного дня я повідомив сім'ю, що перебуваю в Донецьку. На той період там було тихо, тому рідні особливо не хвилювалися.

Ми взагалі охороняли бюлетені. За день до того прилетів літак із бюлетенями, — здається, 15 тон їх привезли, — вивантажили й склали в ангарі. Наше завдання було охороняти ті бюлетені, адже планували, що вибори у Донецьку пройдуть. Відповідно у день голосування з дозволу наших старших до нас мали під'їжджати машини, вантажитися та їхати на дільниці.

Декілька машин — здається, три легкових машини — приїхали і трохи взяли бюлетенів. Це була якась незначна кількість, якісь крихти з того, що було... І все.

Пам'ятаю, після всього ми ходили по аеропорту і натикалися на написи: «Дільниця така, дільниця така». Це працівники аеропорту планували розмішувати дільниці, понатягували нитки з папірцями. Та не так сталося...

Перший штурм

— Усе змінилось одразу після виборів — з неділі на понеділок 26 травня відбувся перший штурм. За день до цього, о 10-й годині вечора, сепаратисти намагалися провести розвідку, під'їхали до нас майже впритул і зайняли позиції. Ані вони, ані ми вогонь не відкривали. Вони постояли та поїхали.

Наступного дня ми розділилися: половина перебувала на постах, половина відпочивала. Я був на посту. До нас під'їхали і сказали: «У нас гості». Ніхто з нас

Український боєць оглядає у бінокль околиці аеропорту. Кадр з фільму «Ніхто, крім нас»

до пуття не розумів, у що це може вилитися, що робити і як себе поводити. Відверто скажу: стало страшно.

Сепаратисти психологічно тиснули на нас: зайняли вищу домінуючу точку, розгорнули там зброю. Без перешкод зайшли до нового терміналу — охорона опору не чинила, хоча мала автоматичну зброю.

Перед цим нам заборонили там перебувати: сказали, що озброєні люди не потрібні, не варто лякати людей — тоді літаки літали. А сепаратистів, по суті, вони просто впустили.

Бойовики підійшли до нас о третій годині ночі, а бій почався о тринадцятій з копійками. З третьої години ночі до першої години дня точилися дискусії: вони вийшли на наші частоти й психологічно обробляли. Казали, що повбивають нас.

З ними спілкувався лише один із наших старших командирів. Він уміло — і це його велика заслуга — затягував час. Доки цей командир відволював увагу сепаратистів, інший спілкувався зі штабом і чекав, коли скоординують роботу авіації.

Ми ж із сепаратистами не спілкувалися, розуміючи, що перед боєм зайві емоції недоречні. І так було важко, перший бій... Ми як могли підтримували один одного і намагалися поводити себе так, щоб не вводити в паніку товаришів. На той час це було найголовнішим.

«Лише одна військова частина ЗСУ в Донецьку не здалася»

— Вороги вимагали від нас здати зброю — казали, тоді випустять. До речі, за тиждень до того в такий спосіб роззброїли міліціонерів: взяли в облогу, психологічно натиснули — і ті здали зброю. Можливо, навіть із тієї самої зброї по нас вели вогонь. Вони сподівалися, що ми так само відійдемо й обійдеться без втрат.

Загалом, дуже багато військових частин у Донецьку здали за домовленістю, за кримським сценарієм. Брали в облогу, налагоджували зв'язок і казали: «Ви стріляєте — ми стріляємо. Ви в нас не цілитесь — ми у вас не цілимося. Ви відстрілюєте весь боєкомплект. Кажете, що виходите. Здаєте зброю. Ви чинили опір. До вас нема жодних претензій, але ви вирішили врятувати людей». Отак домовлялися.

Єдина військова частина Збройних сил України в Донецьку, що не здалася, — це частина протиповітряної оборони поблизу Донецького аеропорту. До них приїздили, але командир сказав: «Ні!»

«Сепаратисти прикривалися цивільними»

— Основним психологічним ударом для сепаратистів стала робота авіації. Зайшли два Су-24 і здійснили по два удари. Заходили з боку сонця, так красиво, професійно. Ми прикривали тил.

Але у противника теж було своє прикриття — із житлового будинку вони вели вогонь із ПЗРК. Їхня ракета пішла по літаку, але йому вдалось ухилитися.

Сепаратисти фактично прикривались цивільними. Ми запитали «старшого», чи можемо працювати по тій вогневій точці, і він сказав: «Ні в якому разі». Вони вели вогонь по нас — ми не відповідали. Той день пройшов без втрат, тільки двоє поранених.

Український Су-24 наносить авіаудар по позиціях сепаратистів біля аеропорту. Кадр з фільму «Ніхто, крім нас»

Ми перебували в сріблястому ангарі. Дії сепаратистів були, скажемо так, хаотичні. Вони пробували наступати зі стрілецькою зброєю, але після першого авіаудару в них почалася паніка. Бойовий дух підупав, бо зрозуміли, що немає сенсу автоматами воювати проти літака. До того ж після першого удару ніхто не знав, чи буде другий. Ми ж тримали позиції, вели вогонь — виконували свою роботу. Бій тривав дві доби.

Вантажівка з проросійськими бойовиками біля аеропорту Донецька. Кадр з фільму «Ніхто, крім нас»

«Якби всі воювали так, як добровольці, ця війна була б переможною ходю»

— Після першого військового досвіду вже стало видно, хто є хто: на кого можна покласти, а хто зовсім не придатний для війни. Було таке, що люди забивалися в куток — і все. Лише тепер я можу сказати, що не всі підходять для армії. Це суто генетично, інстинкт самозахисту — або ти нападаєш, або лише захищаєшся.

Бойовики під час штурму Донецького аеропорту 26 травня 2014 року. Кадр з відео REUTERS

Добровольці знають, куди вони йдуть. Це основне. Якби всі воювали так, як добровольці, ця війна була б переможною ходю. Серед мобілізованих є толкові люди, але їх небагато. І найголовніше — вони погано навчені.

Новий термінал ДАП після перших боїв. Кадр з фільму «Ніхто, крім нас»

Військовослужбовці, які служили, мають елементарне уявлення про тактику: вони знають, як поводити себе. А невідготовленим під час бою командир постійно говорить, кому куди йти та що робити. І якщо раптом щось трапиться з командиром, вони стають не бойовою одиницею, а невідготовленими людьми з автоматами — і все. Тому головне завдання командира — навчити своїх людей, щоб у разі необхідності звичайний солдат зміг повести за собою людей.

Наші командири навчали нас усьому: стріляти зі всіх видів зброї, водити всі види техніки, і навіть люди, які не мали водійських прав, не вміли водити, там навчилися їздити на легковому транспорті, потім на вантажному — на «Уралах», на «ЗИЛах», — кожен міг стрибнути за кермо і повести технічний засіб за потреби.

Дуже добре спрацювали водії з нашого полку. Вони врятували багато техніки. Вона стояла не по-бойовому, а рядочком, одна машина за одною в зоні досяжності стрілецької зброї сепаратистів. Хлопці вдвох сідають у машину, їдуть, далі один вискакує, сідає за іншу. Одну ставлять — наступну беруть, і так вони ходка за ходкою під вогнем перегнали всю техніку. Як казали: чи зухвали, чи відчайдушні.

Сепаратисти беруть участь у штурмі ДАП 26 травня 2014 року. Кадр з фільму «Ніхто, крім нас»

«Тіло загиблого товариша не могли вивезти місяць»

— Переломний момент був, коли Стрелков вийшов зі Слов'янська і зайшов у Донецьк. На третій день він вирішив штурмувати аеропорт. А ми вже були певний час в оточенні, зрозуміли, що робити, як вести вогонь і не підпускати піхоту, прострілюючи досить велику дистанцію. Принаймні, тоді вони не задіяли проти нас техніку, був звичайний стрілецький бій. Пізніше сепаратисти почали використовувати БМП.

Коли зайшла БМП, пост наш розстріляли й у нас був перший загиблий. Уламок влучив у бронезилет між пластинами, коли хлопець розвернувся, щоб відійти до поста. Близько місяця його тіло не могли вивезти, бо ми були в оточенні. Кільце розірвали десь у серпні чи в кінці липня.

«Українських каналів не було, дивились російські»

— Сиджу, дивлюсь телевизор, речник Лисенко заявляє, що, за неперевіреною інформацією, Донецький аеропорт захоплений. А я в аеропорту сиджу і дивлюся телевизор. Думаю: вийду на балкон подивлюся — захопили нас чи ні. Вийшов — та не, не захопили. Зайшов.

Росія своєю пропагандою зробила цю війну. Пропаганда в них дуже сильна. У нас поранені хлопці на пости не ходили, відпочивали. Дивились телевизор, але оскільки українських каналів не було, то дивилися російські. Через дві доби виходять вони з кімнати відпочинку і кажуть: «У нас складається враження, що ми не за тих воюємо». Розумієте?! Це кажуть військові люди, які розуміють стан справ і знають, що і як. А що говорити про тих пересічних громадян, які це чують, і не протягом двох днів, а постійно, день у день. Усе, що там кажуть, вони сприймають за чисту монету.

Поранення й евакуація

— Поранення я отримав у вересні, коли ми виїхали на допомогу. Наш бортовий «уазик» був виведений із ладу. Ми зайняли оборону. Нас обстрілювали з РПГ (ручний протитанковий гранатомет. — Ред.), і в мене влучили уламки. Усе пішло в основному в бронезилет і праву руку. У вересні я виїхав, мене перевели на лікування.

На початку жовтня вийшли військовослужбовці, з якими я там був, їх замінили інші.

«З ТАКИМИ ЛЮДЬМИ МОЖНА Ч САМЕ ПЕКЛО ЙТИ — ВОНИ НЕ ЗРАДЯТЬ», — «ХАЛК»

Боєць 3-го полку спеціального призначення ЗСУ із позивним «Халк» першим помітив ворожого снайпера в Донецькому аеропорту. Він розповів про перший бій за летовище та різні почерки ведення бою сепаратистів і російських військових:

— Забрали нас неждано-негадано 7 квітня 2014 року. Ми виїхали, але куди, навіть не здогадувалися. Знали, що є наказ і його треба виконувати. Усе відбулося дуже швидко: зібралися, погрузилися на «Урал» і виїхали у невідомому напрямку. Ми розуміли, що будемо охороняти якийсь об'єкт, але, коли побачили аеропорт, здивувалися. Я тоді уперше побачив Донецький аеропорт, він був абсолютно новий, сучасний, дуже гарний.

Ми розуміли, що відбулося навесні в Криму, знали про заворушення на Сході й очікували провокацій.

Ми були начеку — готові у будь-який момент до збройного опору, бо це наша служба, наша робота.

Новий термінал. Перші обстріли

Оборона «Донецького аеропорту» розпочалася з пострілу снайпера

— Спочатку ми охороняли периметр, включаючи старий термінал, потім позиції — їх було дуже багато. Наші командири грамотно поставили пости по всьому периметру аеропорту. Спершу все було тихо, спокійно. І ми вже почали думати, що все обійдеться миром, тим більше що наближалися вибори.

Розпочинався день 26 травня, ми були спокійні. Я чергував на даху старого терміналу й раптом помітив якийсь рух, а потім на даху нового терміналу з'явився силует. То був снайпер. Хоча була приблизно третя години ночі, але на Донбасі світає раніше, тому можна було розрізнити ці силуети. Ми підійшли ближче і побачили людей, які тікали. Ми зрозуміли, хто це і чого можна очікувати.

Ми доповіли про це, зайняли оборону і чекали наказу «Вогонь!», але він не надходив. Бій розпочався набагато пізніше — спонтанно.

Перший постріл зробив наш снайпер із даху старого терміналу. Він «зняв» кадіривця, який направив ПЗРК «Ігла» на Су-25, що летів нам на підмогу. Зняв дуже чітко, красиво. Так усе й почалося. Із цього пострілу розпочався бій і взагалі оборона Донецького аеропорту.

Моя позиція була з боку самого міста. Ми прикривали наших хлопців, а терористи зайняли «зеленку» біля автостоянки й відкрили вогонь. Треба було діяти блискавично, навіть часу подумати не було. Усе, що необхідно, там згадується дуже швидко й чітко. Нас навчили основному — веденню бою, тактики, орієнтуванню. Тобто в нас була підготовка і моральна, і психологічна, і фізична.

Найскладніше було побороти свій страх. Особливо не по собі було, звичайно, коли прилетіла авіація. Це важко сприймати, але якщо є сила духу — впертися можна. На війні надзвичайно важлива холоднокровність.

Це був мій перший бойовий досвід. Ми всі 26 травня отримали хрещення боєм. Слава Богу, все вийшло чітко. Хоча могло статися що завгодно, бо техніка стара і могла дати збій. Але операція вдалася.

«Знаючи, що там відбувається, сидіти вдома я не міг»

— Наступного дня мене поранили. Була зачистка приміщення нового аеропорту. Почалася перестрілка... Отримав поранення в ногу, але нічого страшного, просто довелося трохи пострибати на одній нозі.

Я бачив ворога приблизно за 50 м. Це зовсім інші відчуття, коли розумієш, що це така ж жива людина, як і ти. Але ворог є ворог. Це війна, самі розумієте.

Полікувався в госпіталі й, знаючи, що відбувається на Сході, всидіти вдома не зміг. У серпні я повернувся, прибув до Донецька і вже утримував старий термінал аеропорту.

Відтоді, як я бачив аеропорт уперше, він дуже змінився. Він уже був абсолютно пустий, розбитий, валялося багато уламків, залишених речей, стояло дуже багато знищеної техніки. Аеропорт, можна сказати, перетворився на руїни. Але в старому терміналі ще були цілі стіни. Новий був обстріляний, розбитий, але там ще також було можна триматися і вести бій.

3 вересня у ворога змінився «почерк»

— У вересні ворог зайняв положення на сусідніх поверхах. Я тоді перебував на другому поверсі. Відтіля, з боку Спартака, ми вели спостереження.

Мій товариш-кулеметник пішов униз за набоями, бо закінчилися. І тут я відчув сильний поштовх. То був вибух, і ми почули крик.

Ми спустилися вниз. Через пил від штуркатурки було дуже важко дихати. Там лежав наш товариш. Слава богу, він був живий, але тяжко поранений. Ми його витягли й пізніше евакуювали.

Це був прямий постріл із танка. Він бив по стінах старого терміналу з боку міста. Там пересувалися сепаратисти. Вони часто били з «градів», із танків із боку житлових будинків.

Саме у вересні ми по-справжньому відчули, що сепаратисти стали сильнішими, почали влучніше стріляти, краще працювати. Нас і в серпні обстрілювали — часто крили «градами», мінометами. Але, коли у вересні били по старому терміналу, ми реально відчули зміни — стріляли дуже влучно й чітко.

Почерк дуже відрізнявся. Просто разюча різниця, коли стріляли сепари, а коли — російські найманці. Я думаю, що це були представники регулярних підрозділів.

Наприкінці вересня пішли танкові атаки, наступала їхня піхота. Коли вони були вже в підвалі старого терміналу, ми їх бачили на відстані 15—20 м. Був майже рукопашний бій.

Вони підійшли впритул до старого терміналу і майже витиснули нас із ангарів. Тоді в нас лишилося дуже мало людей, було багато «трюхсотих», багатьох евакуювали. Вони нас притиснули і думали пройти підземними ходами, через підвал і підземний тунель до старого терміналу. Вони були настільки близько, що ми їх бачили, чули їхні голоси, розмови, команди. Точилися ближні бої, а це зовсім не те, що було до того. Психологічно важче, і працювала вже зовсім інша тактика.

Ми бачили кадирівців, ми просто відчували їхню кавказьку агресію. Багато хто з них був зовсім обдובбаний, неадекватний. Вони були так близько, що ми чули їхнє голосне: «Аллах акбар».

«Аеропорт — символ незламного духу»

— Завдяки чому ми вижили? Перш за все — правильному й чіткому командуванню. Мабуть, не останню роль у цьому зіграла доля. І головне — завдяки волі до перемоги. Особливо відчувалася підтримка дітей. Волонтери часто привозили нам дитячі малюнки: діти малювали Україну, їхні слова дуже надихали, було дуже приємно, це морально підбадьорювало.

Аеропорт для мене — це насамперед символ незламного духу, символ честі. Тяжко, що хлопців наших уже не повернеш. Чудові були — і як люди, і як товариші, і як бійці. Їхню втрату дуже важко усвідомити, у це важко повірити й пережити.

Знаєте, я спостерігав такі випадки, коли людина була на гражданці чи навіть у полку м'якою, а в аеропорту показала себе на всі сто. Війна розставляє все по своїх місцях, вона є чітким індикатором того, хто насправді боягуз, а хто — боєць.

Війна змінює людину, загострює в ній головне. Я впевнений, що з тими людьми, які утримували аеропорт, можна і в саме пекло йти — вони ніколи не зрадять.

«ВИ НЕ ЗНАЙДЕТЕ ТОГО, ХТО СКАЖЕ, ЩО АЕРОПОРТ ЗАХИЩАЛИ ДАРМА», — КІБОРГ ВАДИМ

Вадим Довгоруk із позивним «Вадос» — боєць 3-го полку спеціального призначення ЗСУ, що першим узяв під охорону Донецький аеропорт у квітні 2014 року. Вадим розповів Радіо Свобода про початок протистояння з бойовиками, про засідки, які влаштовували сепаратисти, та про обставини появи мему «кіборг»:

— Я із 3-го полку Кіровоградського спецназу. Служу з січня

Вадим Довгоруk (позивний «Вадос»), боєць 3-го полку спеціального призначення ЗСУ, що першим узяв під охорону Донецький аеропорт у квітні 2014 року

2010 року. В аеропорт потрапив 12 серпня 2014 року. Там, окрім нас, знаходилася 93-я бригада. Добровольчі батальйони приїхали пізніше, коли мене вже не було.

У той час там було доволі спокійно. Наші товариші з полку поїхали в аеропорт 7 квітня. Тоді ще Донецький аеропорт працював, літаки злітали й сідали. Новий термінал був повністю робочий. Наші розмістилися в старому, бо вже здогадувалися, що там щось неприємне може бути.

Аеропорт — це завжди стратегічний об'єкт. Він у першу чергу має братися під охорону. У будь-якому випадку, при будь-якій тактиці. Ті, хто атакує, завжди спочатку намагаються захоплювати аеропорти, щоб можна було садити авіацію. А вже був Крим, вже марширувала «Русская весна» на Сході.

Новий (ліворуч) і старий (праворуч, біля літака) термінали ДАП

Перші бої розпочалися приблизно 26 травня, одразу після виборів. Бойовики зайшли до нового терміналу, ніби до себе додому. Їм ніхто навіть не перешкоджав.

Усіх подробиць не можу розказати, бо мене тоді не було, але, як розповіли товариші, усе розпочалося 26 травня, коли бойовики намагалися взяти на приціл наш вертоліт із даху нового терміналу. Тоді нашому снайперу дали команду знищити терориста, і він з першого пострілу це зробив. Біля одного «козирка» він начебто поклав трьох людей. А потім розпочався бій, який тривав дві доби.

«Коли заїхав перший “гумконвой” з Росії, стало “весело”»

— Коли я заїхав в аеропорт 12 серпня, там було відносно спокійно, обстріли бували зрідка, і в основному працювали міномети. Вони «присилали» нам декілька мін зранку і ввечері, ніби за розкладом. Ми могли навіть спокійно пересуватися злітною смугою, по всіх ангарах. По суті, усе було в нас під контролем.

А от коли заїхала перша так звана гуманітарна колона — білі «КамАЗи» з Росії у 20-х числах серпня, — стало «весело». Обстріли не припинялися цілодобово. Працювали міномети, «гради», і усе разом.

На той момент терористів на території аеропорту вже не було — вони були біля нього — біля «Метро» та у Донецьку. Аеропорт був повністю під контролем наших військ. Сепаратисти поступово наближалися, але не ближче ніж на 100 м.

Поряд з аеропортом був готель, який контролювали сепаратисти. Бувало, прострілювали звідти — з готелю видно злітну смугу і територію аеропорту.

Проблем зі зв'язком між нашими підрозділами тоді не було, радіостанції були в усіх, хто був поряд. Коригувальники завжди швидко реагували.

«Терористи влаштували нам засідку у відкритому полі, за злітною смугою»

— Так вийшло, що я там був недовго, менше місяця. Третього вересня я отримав вогнестрільне поранення, і мене евакуювали разом із товаришем.

Пам'ятаю, тоді було приблизно пів на першу дня. Ми сіли поїсти, хтось займався своїми справами, хтось пив каву. Раптом зайшов наш командир і каже: «Одягаємось, батальйон «Дніпро-1» потрапив у засідку недалеко від аеропорту, потрібна допомога». Ми висунулись колоною: БМП, «Урал», ЗУ (зенітна установка. — Ред.) і «таблетка» («вазик»). Та до «Дніпра» ми не доїхали, бо терористи влаштували нам засідку за злітною смугою, у відкритому полі.

Колона 3-го полку спеціального призначення ЗСУ виходить на допомогу «Дніпро-1», 14 вересня 2014 року. Кадр з фільму «Ніхто, крім нас»

Вочевидь, сепаратисти підслухали розмови й зрозуміли, що ми були найближче до «Дніпра-1» й можемо виїхати своїм на допомогу. Ми знали, що наші мобільні прослуховують, навіть коли просто дзвониш додому. Одного разу хлопці навіть перевірили це: подзвонили й довго всім розказували, що «ми окопались у полі, сидимо в окопах за злітною смугою». Через деякий час саме те місце у полі щільно обстріляли з мінометів.

Так от, коли ми поїхали на виручку «Дніпру», то бойовики обстріляли нашу колону з дуже вигідної позиції. Вони засіли у «зеленці» на висоті. І хоч ми були

у відкритому полі, у невідгідній позиції, ми вступили в бій. Десь на 20-й хвилині бою я отримав поранення. Куля пройшла навиліт, пробивши кевларову частину бронешилета. Мій товариш отримав осколкове поранення в руку трохи раніше за мене.

Доки хлопці вели бій, мене перев'язали прямо в полі, а потім усі завантажились у «таблетку» й поїхали назад до аеропорту. Там лікар поставив крапельницю.

Буквально через 15 хвилин «Уралом» привезли хлопців з «Дніпра-1». Був один «двохсотий» і, напевно, троє «трьохсотих». Пораненим теж надали першу медичну допомогу, завантажили в БМП й вивезли.

«Цезар» прийняв присягу прямо в аеропорту»

— У нас, 3-ї групи спецназу, були офіцери — командири груп, і старший — полковник «Редут». Стосунки між нами були нормальні, як з боку командирів, так і підлеглих. У вільний час «Редут» разом з іншими офіцерами проводив заняття з медицини й тактики. Тож між боями ми встигали ще й потренуватися.

Чомусь особливо новому ми не вчилися в аеропорту, бо всі були вже досвідчені. Усі контрактники, і нових людей у нас не було. Лише пізніше до нас приїхав один молодий хлопець. Якщо бачили програму «Хоробрі серця», то там був хлопчик із позивним «Цезар». Так це він. «Цезар» складав присягу прямо в аеропорту. Це було 3 вересня, той день, коли мене поранили. Серед нас він був наймолодшим солдатом.

Думаю, його швидко всьому навчили. У нас були досвідчені офіцери, які могли всьому навчити. Шкода, що один такий загинув 14 вересня в аеропорту. Точніше, навіть два офіцери. Коли вони загинули, мене вже там не було. А поки я був, ще всі мої товариші були цілі й неушкоджені.

З нашого полку небагато людей постраждало в аеропорту. Щільні бої почались у вересні, тоді аеропорт затято штурмували. Але взяти термінали їм не вдалося, і вони щось придумали про кіборгів. До всіх, хто захищав аеропорт, почали приставляти це слово. Тож це не лише ми, а й інші хлопці з 93-ї бригади, і з того ж «Правого сектору», і з 79-ї та 95-ї бригад...

Коли я приїхав з аеропорту, то іноді говорив з хлопцями, які були там, по телефону, іноді спілкувався через Інтернет. Часом дивився відео з російських сайтів — вони викладали відео з аеропорту під час його штурму. Це було, знаєте, навіть якось приємно — бачити, як у них не виходить взяти аеропорт. Значить, хлопці добре тримають оборону.

«Хлопці, які там загинули, не дарма віддали життя»

— Аеропорт обороняли не дарма. Так, було багато незрозумілих моментів, але хлопці, які там загинули, не дарма віддали за це життя. Не буде такої людини, яка скаже, що не треба було. Мовляв, навіщо це все було. Думаю, ви не зустрінете такої людини, яка скаже: «Я там посидів, постріляв, а навіщо воно мені потрібно було?»

У кожного з нас є якась нерозуміння певних моментів, пов'язаних з подіями в Донецькому аеропорту. Вони нас досі хвилюють. Думаєш: а якби зробили так, а не по-іншому? Та сьогодні обговорювати, чи правильно це було, чи не правильно, сенсу немає.

ВЕРЕСЕНЬ—ЛИСТОПАД

«АЕРОПОРТ ДАВ УПЕВНЕНІСТЬ, ЩО МИ МОЖЕМО ПЕРЕМОГТИ», — КІБОРГ «КОКА»

Боєць 79-ї аеромобільної бригади з позивним «Кока» — один із тих, хто встановив український прапор на вежі Донецького аеропорту. Він розповідає, як його взвод подолав психологічний бар'єр після загибелі товаришів і вдало відбув першу ротацію в аеропорту. Під час другої ротації «Кока» виніс з аеропорту свого пораненого друга Андрія Горбаня, якого вважає справжнім героєм:

— У Донецькому аеропорту я був двічі. Перший раз у вересні наказ надійшов, коли ми були в районі Краматорська. Наш взвод був у наряді, і ми охороняли табір. А третій взвод — це були ті, хто виїжджає за першим сигналом. Тобто

Боєць 79-ї аеромобільної бригади з позивним «Кока»

якщо є якийсь завдання, то вони швидко збираються і вирушають на його виконання.

Тож, отримавши завдання, вони повантажилися й поїхали. Нам повідомили, що вони їдуть в аеропорт, завдання не сказали, лише зазначили, що це бойовий виїзд. А потім ми дізналися, що вони заїхали, і заїхали дуже невдало. БТР підбили, в одному хлопці згоріли одразу — семеро, заживо. З другого БТР люди встигли врятуватися.

Потім ці хлопці розповідали, що забігли до терміналу й сиділи там, зустрівшись у точці збору. Хтось був поранений, хтось контужений, хтось більш-менш міг іще пересуватися. Хлопці, які були в терміналі, прийняли їх, надавали медичну допомогу. Через деякий час їх звідти вивезли.

Незабаром і нам дали завдання негайно їхати до аеропорту. Звісно, знаючи про те, що сталося й скількох людей втратили, ми не змогли себе примусити одразу виїхати. Дуже важко було усвідомити й прийняти те, що відбулося. Ми трохи почекали в розташуванні, щоб просто психологічно заспокоїтися. Потім прийшов наказ, щоб поїхали інші люди замість нас.

Ми ще тиждень побули в таборі і також поїхали в аеропорт. Ми вирушили на світанку. Десь о дев'ятій ранку наблизилися до аеропорту і довго чекали в посадці.

Слухали радіо й почули, що в аеропорту хлопців почали «крити й ворожа піхота наступає». То ми люки закрили й стрімголов «полетіли». Швидкість була величезна. Сказали собі: вже все, не звертаємо, їдемо до аеропорту. Сухий пайок, воду, боєприпаси, усі речі поставили на правий борт, бо з лівого боку все прострілювалося.

Пам'ятаю, що відкрив люк, побачив вежу, далі — новий термінал. Там саме «зльотка» (злітна смуга. — *Ред.*) була, а з правого — цей новий термінал розбитий і «рукави» (криті переходи до літаків. — *Ред.*), за якими ми ховалися. Так от, три БТР заїхали чи чотири, точно не пам'ятаю. Ми швидко вивантажилися, і тільки все швидко поскидали — почався обстріл.

На щастя, стріляли не по нас, але десь поряд мінометами почали працювати. Ми всі речі почали переносити, ховати, щоб уночі вже не вилазити. Вивантажувалися ну дуже вже швидко... Коли все позаносили, то засіли в терміналі. Потім наші БТР вдало відїхали, і ми чекали до четвертої ранку, аби перейти зі старого терміналу до нового.

Лежали на землі, у темряві. Ліхтаріки не можна було вмикати, тому що одразу починали стріляти снайпери, адже все видно через розбиті стіни. Отак і лежали на сирій землі. Незрозуміло було взагалі, де хто. Говорили пошепки. Пам'ятаю, що навіть коли підпалювали сигарету, то ховали вогник сірника, щоб не засікли.

Сепаратисти мали гарну оптику, тому ми намагалися якомога менше рухів робити. А от ми вночі більше на слух орієнтувалися, бо не вистачало тепловізорів.

Отаким був перший заїзд. Було дуже страшно, бо суцільна неясність.

А от коли ми вже виїжджали, у нас уже такий спокій був... Ну стріляють по нас, ну мінометами криють — нехай! Вони все одно нічого не зможуть зробити. Якщо їхати на великій швидкості, то влучити в машину складно. Щоправда,

---

сильно сікли «Утёсами» (крупнокаліберний кулемет. — Ред.) Дехто намагався влучити з РПГ, але лише пару коліс підбили БТР.

У нас були решітки на машинах, які волонтери допомогли зробити. Багато машин ці решітки врятували.

«Спочатку бачиш згорілі БТР і думаєш: “Тільки б додому повернутися!”»

— О четвертій ранку надходить команда: збирати всі речі, ділитись на взводи, щоб не одною групою переходити, оскільки багато людей було, а двома.

Перша група проходить... Усе добре — пройшли. Через п'ять хвилин ми пішли, і перед самим нашим виходом сепаратисти почали ВОГ (боєприпас для підствольних гранатометів. — Ред.) працювати. Можливо, коли перша група проходила, то вони їх помітили, що рух якийсь.

Ми присіли і думаємо: «Усе, почалося!» Сидимо мовчки. Довкола тиша. Слава богу, це був лише один ВОГ. Може, це вони так перевіряли, запустили і чекали на продовження. Як усе стихло, дали команду йти далі.

Коли ми вперше йшли, то взагалі не уявляли, як воно там. Ідеш, купа заліза валяється довкола, скло, згорілі БТР наших хлопців, які були тут. Проходиш повз них, а в голові одна думка: «Тільки б додому повернутися». Такі думки були. Перший раз було дуже страшно.

Знищена техніка перед терміналами ДАП. Кадр з фільму «Ніхто, крім нас»

Потім ми дійшли до входу у старий термінал. Там нас зустріла наша розвідрота. Нас завели в самий центр віп-зали. Розташували і сказали: «До шостої-сьомої години ранку спить. Завтра покажемо вам усе». Ми відпочили, і зранку нас почали розставляти по позиціях.

В одного з наших, у нашого сержанта, того ж вечора влучив ВОГ. Сепаратисти влучили поруч із ним, біля входу в двері, і уламки застрягли в руці та нозі. Тож коли змінювали розвідроту, хлопці забрали й нашого пораненого, вивезли. От, загалом, за першої ротації в нас більше і не було втрат.

Далі день від дня не відрізнявся. Зранку прокинувся, раз удень поїв — тушонку. Їсти не хотілося взагалі. Лише куриш і воду п'єш, та й усе. Загалом нормально було.

Другий раз я поїхав вже в листопаді, там уже сніжок трошки випав. А 10 грудня я вже був на ротатії вдома.

«Найстрашніший бій — коли поранили друга, Андрія Горбаня»

— Це була друга ротатія, тоді в аеропорту були жорстокі бої. Тоді там кадирівців поклали, писали навіть, що це були спецназівці з «Вимпела».

Ми постійно бачили, як бойовики перебігають другим поверхом, вони по нас із «Мух» (реактивна протитанкова граната. — Ред.) гатили. Ми нікого не брали в полон, і наші в полон не потрапляли. Був лише «двохсотий», якого ми довго не могли дістати з-під обвалів, та потім усе ж вдалося.

Я чув крики кадирівців на поверхах, то «Аллах акбар», то «Укроп, тобі гаплик» і таке інше. А потім пішов поголос про те, що 28 бійців «Вимпела» та кадирівців у підвалі завалило. Я особисто їх не рахував, але знаю таку інформацію.

На п'ятий-шостий день нашої ротатії був найстрашніший бій. Бойовики почали лізти з другого поверху, навіть є фото таке. Були сходи ближче до нас, а були сходи за позицією, от через них вони і почали пробиратися. Там було всього-на-всього пару розтяжок. Ті сходи треба було просто підірвати, але так сталося, що ніхто тим не займався, бо боялися, що відкриємо велику територію для обстрілу.

Усе почалося з того, що о дев'ятій ранку ми з моїм уже загиблим другом, командиром відділення Андрієм Горбанем, виходили обстрілювати сепаратистів туди, де був готель. Тож ми вчотирьох вийшли на позицію за сходами, знайшли кімнату для укриття і почали обстрілювати готель «мухами», бо звідти по нас вели вогонь.

Відстрілялися ми й вийшли через ту позицію на відпочинок. За дві години прибігає солдат з 74-ї бригади — вони тримали оборону там вчотирьох — і каже, що «вилізла якась "тіло" у береті й тільнику з "Мухой" і влучило в нас». От «Тополь» і каже: «Андрійку, йди подивись, що там сталося». І Андрій швиденько — ні броника, ні каску не вдягнув — вибіг і «попав». Дуже жорстко «попав»...

Я саме перезаряджався, тому не побіг із ним, бо випустив майже всі магазини. Аж чую по радіостанції, що в нас «трьохсотий». Я схопився, а «Тополь» мені кричить: «Сядь на місце, ти один лишився на позиції, позицію тримати!»

І бачу — заносять Андрія. Нога поранена в друга, думаю: «Нічого, загоїться, усе буде гаразд, житиме, але бачу — рана дуже велика». Мене одразу тіпати почало.

Надали йому допомогу, пройшло дві години, і бачимо, що треба його евакуювати. І мені командир каже: «Побіжиш і ще одна людина з тобою».

Андрій був на ношах — і тут команда: «Готуйся виносити!» «Тополь» нам дав стрічку з молитвою — мені і хлопцю іншому, Сергію Чайковському, з позивним «Людоед» — і каже: «З Богом». Так і винесли ми Андрійка, з величезним бажанням врятувати йому життя...

Повернулися вже під вечір з боєприпасами. Отам точно не їли, навіть не пили, лиш курили. Багато адреналіну, злість за Андрія... Це дало сили.

Пам'ятаю, як хлопці з 74-ї прийшли десь на п'ятий день. У нас тоді вже «двохсотий» був, поранених купа, і ми почали просити про допомогу новий термінал. От вони і вислали нам 10 чоловік. Вони прийшли вдень, під обстрілом. Навіть на душі легше стало тоді.

Як підняли прапор на вежі аеропорту

— Я, правда, не хотів розповідати, але... Бачила той прапор, який підняли над головною вежею Донецького аеропорту? То це зробили ми. Я, Андрій Горбань, Сергій Чайковський «Людоєд», а знімав Женя.

Боєць 79-ї аеромобільної бригади (позивний «Кока») з прапором, який вони встановили на над новим терміналом ДАП

Ми довго виношували цю ідею, ще з першого заходу в аеропорт, проте ніяк не виходило її втілити. Потім, коли вдруге повернулись у Донецький аеропорт, я кажу: «Андрію, давай прапор поставимо, покажемо, що ми тут є. Нехай дивляться і зляться, що ми така непереборна сила». Прапори наші їх сильно драконили.

Ми знайшли палку, таку, щоб підходила, Андрюха свій прапор дав, такий великий... Я кажу, давай візьмемо з собою ще когось. Пішли по поверхах, але ніхто не зголошувався, тож пішли вчотирьох. Женя знімав нас, бо ми хотіли мати для себе на згадку.

Тож ми вилізли, подивились, чи все чисто, я поставив прапор, але він упав, тоді Андрій підхопив його, знайшов дірку від кулі і просунув палку з прапором у неї. Після цього ми одразу втекли з даху. Нас переповнювали адреналін та гордість за свій учинок. Оце мене надихнуло.

Кадр з відео «Киборги внонь водрузили прапор України над Донецьким аеропортом».
Опубліковано 10 грудня 2014 року

Нам дуже пощастило, що ми підняли його і змогли нормально спуститися. Бо за п'ять хвилин сепаратисти вже почали його обстрілювати. Я не витримую, бігом спускаюся донизу, кричу, що стріляють по прапору: мовляв, давайте відстрілюватися!

Наші одразу не зрозуміли, про що я, бо не знали, що ми прапор усе ж підняли. Коли пояснив, то всі одразу вхопилися за зброю, так і заглушили їх, і ті більше не стріляли. А наступного ранку почався штурм...

Згодом ми дізналися, що брат Андрія відео оприлюднив. У нього був телефон Андрюхи, на який ми і знімали.

Андрій Горбань з позивним «Німець» завжди ходив без броні і без каски. Він нічого не боявся і був чудовим командиром. Він справжній кіборг.

Я завжди казав йому: «Андрію, вдягни каску, вдягни броню! А він не слухав. Я навіть з ним був трошки посварився через це, але він усе одно не вдягнув. Постійно ходив від старого до нового терміналу по воду і харчі, у той час як інші боялись. Він був безстрашним й іншим сміливості додавав.

От, пригадую, був бій, Андрюха тільки-но прокинувся й одразу їсти. Усі воюють, а він каже: «Я голодний». Ми кажемо: «Андрію, давай швидко, а то тут вже лізуть». А він: «Ви відстрілюйтесь, я поїм, а потім підключусь».

Андрій був гарним другом. Не можу змиритися, що його вже немає.

Я підготував себе до того, що вмирати не страшно, до власної смерті я був готовий. Але не до того, що буду втрачати друзів. Це найстрашніше. Заспокоюю себе думками про те, що нашим товаришам там, напевно, краще, ніж мені тут.

При розумному командуванні жертв було б менше

— Не все було правильно, ні. Я тоді був командиром відділу... Коли ми чекали на відступ зі старого терміналу, нас тоді штурмували вже вдруге, ми просили дати команду про відхід, бо ми втрачали людей. Уже було кілька «двохсотих»